

Singulaarinen tapahtuma Rovaniemellä

Kolmas sosiologinen
taidenäyttely

Fredric Jameson puhui vierailuluennollaan kaksi vuotta sitten Helsingin yliopistossa ”postmoderniteetista tänään”. Hänen mukaansa postmoderni taide on siirtynyt esineistä installaatioihin ja tapahtumiin. Suuren taiteen tilalle ovat astuneet suuret kuraattorit. Jopa taiteen käsite on muuttunut epävarmaksi. Tilalle Jameson ehdotti termiä ”singulaarinen tapahtuma”. Kieltämättä kolmatta kertaa Sosiologipäivien yhteydessä pidetty avoin taidenäyttely olisi helpompi mieltää lyhyen keston puolesta (27.–28.3.2014) tapahtumaksi kuin taidenäyttelyksi.

Sosiologipäivien 2014 teemana oli kiinnipitävät siteet ja tälle johdonmukaisesti taidenäyttelyn otsikkona oli sosiologian ja taiteen kiinnipitävä side. Taidenäyttelyn maanläheisyys ja rosoisuus kielivät suurten kuraattoreiden ja jurytysprosessin puuttumisesta. Sosiologipäivät 2014 haastoi sosiologit, opiskelijat ja muut sosiologipäivien osallistujat ilmaisemaan oman näkemyksensä yhteiskunnasta taiteen keinoin. Joukossa on ku-

vataiteilijan ammatissa toimivia, kuten Ninni ja Tuomas Korhonen, sekä oman tutkijaroolinsa ulkopuolelle rohkeasti heittäytyneitä tekijöitä, kaikkiaan 13 taiteilijaa. Teokset olivat esillä Lapin yliopiston pääaulassa, joka ei tietenkään ole kovin kummoinen näyttelytila, mutta se oli helposti kaikkien sosiologipäiville osallistuvien saavutettavissa.

Teosten ilme vaihtelee hellyttävän lukiolaismaisesta tai akateemisen taiteen konventioista piittaamattomasta otteesta vakavasti otettavaan videotaiteeseen. Jälkimmäistä edustava Maira Dobeles iskee ajankohtaiseen ja rovaniemeläisittäinkin kipeään aiheeseen – julkisten tilojen sisäilmaongelmiin – video- ja ääniteoksellaan *Home Sweet Home*. Kivenheiton päässä Lapin yliopiston pääaulasta remontoidaan taiteiden tiedekuntaa, yliopiston uusinta siipeä, joka ehti olla käytössä vain muutaman vuoden. Nyt tiedekunta toimii väistötiloissa ja odottaa paluuta pääkampukselle. Taideyliopiston Kuvataideakatemia lähti jo toistamiseen evakkoon samoista, jo kertaalleen remontoituista tiloista. Lisäesimerkkejäkin löytyisi. Dobelesin teoksessa taidemaalari maalaa kuvitteellista homekasvustoa. Maalaaminen muodostaa visuaalisen taustan puhetulvalle, joka koostuu kokouspuheista, eli virallisesta tie-

dotusjargonista ja kriittisistä äänenpainoista. Puhetulva pysyy etäällä maalaamisesta. Ratkaisu on symboliarvoltaan erittäin toimiva. Jargon kumisee tyhjyyttään, etäällä konkretiasta. Dobelen hengenheimolainen – mitä materiaalinkäyttöön tulee – löytyy teatterin puolelta: myös teatteriohjaaja Susanna Kuparinen on käyttänyt niin sanottua valmista puhetta näytelmissään *Valtuusto 1–3* (Helsingin ylioppilasteatteri 2008–2009) ja *Eduskunta* (Ryhmäteatteri 2011), joiden puhemateriaali muodostui Helsingin kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirjoista ja eduskunnan täysistuntopöytäkirjoista.

Ammattikuvataiteilijoiden lisäksi näytteilleasettajissa on ammattitutkijoita, jotka esittävät teostensa kautta yhteiskuntakriittisiä kysymyksiä. Tiina Seppälä kysyy, mitä kehityksen nimissä tehdään, ja vastaa valokuvakollaasilla ja esittelytekstillä. Hänen tutkimuskohteenaan ovat kansainväliset kehitysprojektit, joissa läntisten lainanantajien tukemaa ja kansainvälisten instituutioiden suunnittelemaa kehityspolitiikkaa harjoitetaan köyhien nimissä. Köyhät pienviljelijät häädetään mailtaan, joille rakennetaan keski- ja yläluokan temmellyskenttiä. Äärimmillään maan hinta nousee jopa tuhatkertaisesti. Seppälä konkretisoi kuvillaan

tätä inhimillistä kärsimystä ja avaa ikkunan ”edistykseen”. Valokuvat ovat tulosta Seppälän kenttätömatkoilta Kalkutassa, Intiassa ja Kathmandussa, Nepalissa vuosina 2011–12. Suuremmassa koossa yksittäisten kuvien vaikuttava teho olisi varmasti tuntuvampi.

Kun sosiologiset taidenäytteilyt on järjestetty vakiintuneen taideinstituution ulkopuolella yliopistojen tiloissa, joita ei ole ensisijaisesti tarkoitettu taiteen esittelemiseen, sosiologit Pekka Rantanen ja Jarno Valkonen osoittavat, että sosiologiain taidete ei ole jäänyt vain sosiologipäivien oheistapahtumaksi. He kun ovat kunnostautuneet osallistumalla *10 päivää on yhtä kuin nolla* -installaatiolaan useisiin näyttelyihin aina Leipzigia myöten. Teos oli esillä myös Rovaniemellä. Installaatiossa on 60 kymmenen litran muoviämpäriä Thaimaan lipun väreissä. Ämpärit kuvastavat marjamäärää, joka thaimaalaisen poimijan pitää poimia 10 päivän aikana, jotta hän saisi katettua matkakulunsa. Tekijät hyödyntävät oivallisesti tyhjyyden elementtiä symboloidakseen todellisia marjamääriä ja toimintaan liittyviä taloudellisia riskejä.

Laura Junka-Aikion teos *Päivä turistina* kytkeytyy samaan tematiikkaan. Teos kertoo valokuva-albumin muodossa

thaimaalaisten päivästä Rovaniemellä. Junka-Aikio palkkasi kaksi marjanpoimijaa viettämään vapaa-aikaa kanssaan. Hän antoi poimijoiden ja oman perheensä käyttöön kameroita, joilla he dokumentoivat päivän tapahtumia ja tunnelmia. Kekseliään leikkisä idea paljastaa marjanpoimijoiden juridisesti heikon aseman, erilaisten paikallisuuksien kohtaamispiinat globalisaatiossa ja yhä kasvavan taloudellisen eriarvoisuuden eri kansallisuuksien kesken.

Leena Suopajarven, Mirja Määtän ja Riikka Matalan teokset nostattavat sosiologiisiin kysymyksiin verrattuna taidespesifimmän – tai itse asiassa taiteenfilosofisen – kysymyksen taiteen rajoista: taiteen ja käsityön eroista ja diskursiivisista arvottamis- ja määrittelyperusteista. Kysymys taiteen ja käsityön osalta on tosin jälkijätöinen. Modernistisen taidehegemonian vallitessa taiteen ja käsityön, taiteen ja ornamenttiikan sekä taiteen ja viihteen erot haluttiin pitää selvinä. Taide oli taidetta ja kaikki muu oli kaikkea muuta. Postmodernin aikakaudella rajat hälvenivät ja valokuva- ja videotaiteen vyörynnä rinnalla erilaiset käsityöteokset, kuten kirjonta sellaisenaan tai yhdistettynä maalaamiseen tai kollaasiin ovat olleet esillä taideinstituution konteksteissa, eivätkä ainoastaan ITE-taidenäyttelyissä. Kuten viime

vuonna edesmennyt, Yhdysvaltain johtavaksi taiteenfilosofiksiin tituleerattu Danto totesi teoksessaan *What Art Is* (2013), nykyään taidetta voidaan tehdä mistä tahansa ja koota mistä hyvänsä esittämään mitä tahansa ideoita. Mutta hän totesi myös: ”Vaikka mikä tahansa *voi olla* taidetta, siitä ei seuraa, että kaikki *on* taidetta.” (emt., 26.)

Kalle Lampela